

OBSAH

<i>Předmluva</i>	5
<i>Volba soustavy fyzikálních jednotek</i>	17
<i>Přehled fyzikálních veličin</i>	25

I. TERMODYNAMIKA PLYNŮ

Základní pojmy

1. Teplota	29
2. Teplo a teplota	30
3. Tlak	31
4. Měrný objem, váha, hmota	32
5. Míra množství tepla, kalorie	34
6. Měrné teplo	38
7. Střední měrné teplo	39
8. Vývoj teorie tepla	41

První zákon termodynamiky

9. Formulace I. zákona termodynamiky	42
10. Tepelný ekvivalent mechanické energie	43
11. Stanovení tepelného ekvivalentu mechanické energie	44
12. Tepelný stav	45
13. Vnitřní energie	45
14. Matematická formulace I. zákona termodynamiky	46
15. Vnější absolutní práce	46
16. Množství tepla v látce	48
17. Teplo a energie	49
18. Homogenní těleso (látka)	51
19. Rovnice stavu	51

20. Izobarický súčiniteľ teplotnej rozťažnosti	54
21. Izotermický súčiniteľ objemovej stlačiteľnosti	56
22. Izochorický súčiniteľ tlakovej rozpínivosti	58

IDEÁLNÍ PLYNY

Základní zákony ideálních plynů

23. Definice ideálních plynů	60
24. Zákon Boyleův-Mariotteův	60
25. Zákon Charlesův-Gay-Lussacův. Absolutní nulová teplota	61
26. Rovnice stavu ideálních plynů	63
27. Plynová konstanta	64
28. Univerzální plynová konstanta. Definice kilogrammolekuly	65
29. Parciální derivace stavových veličin ideálních plynů	67
30. Normální kubický metr Nm^3 , nm^3	68
31. Měrná tepla ideálních plynů c_p a c_v	69
32. Molové měrné teplo	70
33. Vnitřní (tepelná) energie ideálních plynů	71
34. Entalpie	72
35. I. zákon termodynamiky a entalpie. Technická práce plynu	76
36. Vztah mezi absolutní a technickou prací plynu	77

Vratné změny stavu ideálních plynů

37. Vratnost termodynamických dějů	79
38. Změny stavu	81
39. Změna při konstantním objemu — izochorická	81
40. Změna při konstantním tlaku — izobarická	83
41. Změna při konstantní teplotě — izotermická	86
42. Změna stavu bez výměny tepla s okolím — adiabatická	88
43. Změna polytropická	96
44. Stanovení polytropického exponentu z indikátorového diagramu	100
45. Přehled vratných změn stavu	102

Druhý zákon termodynamiky

46. Kruhový proces — cyklus	104
47. Carnotův cyklus	106
48. Druhý zákon termodynamiky	109
49. Carnotův cyklus s libovolnou pracovní látkou	110
50. Účinnost nevratného Carnotova cyklu	111
51. Neizolované a izolované systémy	112
52. Vratné a nevratné děje	113
53. Degradace tepla, pravděpodobnost stavu a stupeň nevratnosti	114
54. Entropie	116
55. Matematická formulace II. zákona termodynamiky	116
56. Entropie látky (neizolovaného tělesa)	119
57. Entropie pevných a kapalných látek	120
58. Entropie ideálního plynu	121
59. Entropický $T-s$ diagram	123
60. Vratné změny ideálních plynů v $T-s$ diagramu	125
61. Pracovní a tepelné plochy v $T-s$ diagramu	129
62. Tepelné a pracovní plochy v $p-v$ diagramu	130
63. Entalpie v $p-v$ a $T-s$ diagramu	132
64. Konstrukce $T-s$ diagramu	133
65. Srovnání tlakového a entropického diagramu	135
66. Carnotův cyklus v $T-s$ diagramu	137
67. Obrácený Carnotův cyklus. Tepelná čerpadla	138
68. Zvýšení účinnosti Carnotova cyklu normálního a obráceného	139

Druhý zákon termodynamiky a nevratné děje

69. Typické nevratné děje	141
70. Tření	141
71. Sdílení tepla	141
72. Škrceň ideálního plynu	143
73. Difúze plynů	145
74. Entropie pracovní látky při nevratné změně	147
75. Entropie izolovaného systému	149
76. Vzrůst entropie škrceňmi	151
77. Tepelná smrt vesmíru	152
78. Absolutní termodynamická stupnice teplot	152
79. Nernstova věta	157
80. Absolutní hodnota entropie	160

Podmínky rovnováhy. Termodynamické potenciály

81. Rovnovážné stavy	160
82. Volná energie. Izotermicko-izochorický potenciál	162

83. Vázaná energie	163
84. Volná entalpie. Izotermicko-izobarický potenciál	164
85. Rovnice Gibbsova-Helmholtzova	166

II. DIFERENCIÁLNÍ ROVNICE TERMODYNAMIKY

86. Funkce stavu. Úplný diferenciál	169
87. Diferenciální rovnice I. zákona termodynamiky (část A)	170
88. Diferenciální rovnice vnitřní energie	173
89. Diferenciální rovnice I. zákona termodynamiky (část B)	178
90. Diferenciální rovnice II. zákona termodynamiky (entropie)	180
91. Diferenciální rovnice měrných tepel c_p a c_v	182
92. Obecný vztah mezi měrnými tepley c_p a c_v	185
93. Diferenciální rovnice entalpie	187

III. MOLEKULOVÁ TEORIE TEPLA

94. Fenomenologická a statistická termodynamika	195
95. Molekulová teorie hmoty	196
96. Molekulová stavba plynu	197
97. Brownovy pohyby	199
98. Kinetická teorie plynů	199
99. Základní rovnice kinetické teorie	199
100. Střední kvadratická rychlost	203
101. Vnitřní energie plynů. Ekvipartiční princip	204
102. Měrné teplo plynů	207
103. Maxwellův-Boltzmannův distribuční zákon	210
104. Počet srážek molekul. Volná dráha molekul	212
105. Vnitřní tření plynů	214
106. Rozměry molekulového světa	215
107. Statistický výklad II. zákona termodynamiky	215
108. Matematická pravděpodobnost	216
109. Termodynamická pravděpodobnost	218
110. Entropie a termodynamická pravděpodobnost	221

IV. REÁLNÉ PLYNY

111. Ideální a reálné plyny	223
112. Ideální plyny	223
113. Reálné plyny	224

114. Andrewsův diagram CO_2	226
115. Kritický bod	228
116. Měrné teplo reálných plynů	228
117. Stavová rovnice van der Waalsova	230
118. Izotermy van der Waalsovy. Labilní stavy	232
119. Zákon korespondujících stavů	234
120. Rovnice stavu reálných plynů	236
121. Vnitřní energie reálných plynů. Jouleův-Thomsonův efekt	243
122. Fenomenologický výklad Jouleova-Thomsonova efektu	244
123. Jouleův-Thomsonův součinitel	245
124. Molekulový kinetický výklad Jouleova-Thomsonova efektu	247
125. Inverzní teplota. Inverzní křivka	249
126. Inverzní a kritická teplota	251
127. Rovnice vnitřní energie reálných plynů	252

Směsi plynů

128. Směsi plynů, Daltonův zákon	253
129. Měrný objem a měrná váha směsi plynů	255
130. Střední (zdánlivá) molekulová váha směsi	256
131. Stavová rovnice směsi	258
132. Parciální tlak směsi	259

V. TERMODYNAMIKA PAR

133. Plyny a páry	261
134. Vypařování, odpařování, var kapaliny	261
135. Děj vypařování	262
136. Stavy par	262
137. Mezní křivky vodní páry	263
138. Průběh výroby páry v $T-s$ diagramu	265
139. Kalorické veličiny na mezní křivce x_0	265
a) Kapalinové teplo	265
b) Měrné teplo na mezní křivce x_0	267
c) Vnitřní energie vody na mezní křivce x_0	267
d) Entalpie vody na mezní křivce x_0	268
e) Entropie vody na mezní křivce x_0	269
140. Výparné teplo	270
141. Mokrá pára	271
a) Měrný objem mokré páry	271
b) Vnitřní energie mokré páry	271
c) Entalpie mokré páry	272
d) Entropie mokré páry	272
142. Sytá pára	273

143. Kalorické veličiny na mezní křivce x_1	274
a) Vnitřní energie syté páry	274
b) Entalpie syté páry	274
c) Entropie syté páry	275
d) Měrné teplo na mezní křivce x_1	275
144. Clapeyronova-Clausiova rovnice	276
145. Trojný bod. Tání a sublimace	279
146. Rovnice stavu syté páry	282
147. Přehřátá pára	283
a) Měrný objem přehřáté páry	283
b) Vnitřní energie přehřáté páry	284
c) Entalpie přehřáté páry	286
d) Entropie přehřáté páry	286
148. Měrné teplo c_p přehřáté páry	286
149. Rovnice stavu vodní páry	290
150. Sestavení termických a kalorických rovnic vodní páry	291
151. Vývoj rovnic stavu vodní páry	293
152. Tepelné diagramy vodní páry	304
153. Entropický $T-s$ diagram vodní páry	305
154. Mollierův $i-s$ diagram vodní páry	307
155. Změny stavu par	308
a) Izobarická změna mokré páry	309
b) Izobarická změna přehřáté páry	310
c) Izotermická změna mokré páry	312
d) Izotermická změna přehřáté páry	312
e) Izochorická změna mokré páry	314
f) Izochorická změna přehřáté páry	315
g) Adiabatická změna mokré a přehřáté páry	317
156. Škrceň par	320

Směšovací procesy

157. Směšování par	322
158. Kontinuální směšování par	322
159. Směšovací přímka	323
160. Směšování za přívodu tepla	324
161. Úprava páry vstřikováním vody	324
162. Směšování vody se sytou párou	325
163. Směšování vody s přehřátou párou	326

VI. VLHKÝ VZDUCH

164. Suchý vzduch	329
165. Vlhký vzduch	330

166. Absolutní a relativní vlhkost	331
167. Rovnice stavu vlhkého vzduchu	333
168. Měrná vlhkost	334
169. Souvislost měrné vlhkosti a parciálních tlaků	334
170. Stupeň nasycení	336
171. Měrný objem vlhkého vzduchu	337
172. Měrná váha vlhkého vzduchu	338
173. Měrné teplo vlhkého vzduchu	340
174. Entalpie vlhkého vzduchu	341
175. Entalpie mlhového vzduchu	342
176. Parametry vlhkého vzduchu	343
177. Mollierův $i-x$ diagram vlhkého vzduchu	343
178. Křivka tlaků sytých par p_p'' a křivky relativních vlhkostí	345
179. Oblast mlhového vzduchu v $i-x$ diagramu	346
180. Vliv změny tlaku vlhkého vzduchu	347
181. Změny stavu vlhkého vzduchu	350
182. Změny stavu při $x = \text{konst}$	350
183. Míšení nestejných množství různě nenasyčených vzdušin	352
184. Míšení s přívodem tepla	355
185. Míšení mlhového vzduchu se vzduchem nenasyčeným	356
186. Vlhčení vzduchu	356
187. Vlhčení vzduchu vodou a párou	358
188. Odpařování vody z volné hladiny. Teplota vlhkého teploměru	359
189. Čáry konstantní teploty mezního ochlazení $\theta = \text{konst}$	362
190. Lewisův vztah	362
191. Určování relativní vlhkosti měření	364

VII. POROVNÁVACÍ CYKLY

192. Přeměna tepla v práci	367
193. Postup při výpočtech termické účinnosti	369

Spalovací motory

194. Spalovací motory	370
195. Lenoirův cyklus	371
196. Výbušný cyklus	372
197. Rovnotlaký cyklus	375
198. Smišený cyklus	377
199. Porovnání výbušného a rovnotlakého cyklu	380

Cykly plynových turbin a proudových motorů

200. Cyklus Ericssonův-Braytonův	385
201. Princip Ericssonovy rovnotlaké turbíny	387
202. Princip náporového proudového motoru	388
203. Princip tryskového motoru s turbokompresorem	388
204. Princip teplovzdušného motoru	389
205. Teplovzdušný motor s izotermickou expanzí a kompresí	390
206. Humpreyův cyklus	392
207. Princip Holzwartovy turbíny	393

Kompresory

208. Princip kompresoru	394
209. Způsoby změny stavu kompresí	395
210. Kompresní práce	397
211. Vliv škodného prostoru	399
212. Práce kompresoru při uvažování škodného prostoru	401
213. Vícestupňové kompresory	401
214. Teplo odvedené z plynu při kompresi a v chladiči	403

Parní oběhy

215. Princip parního oběhu Clausiova-Rankinova	404
216. Účinnost parního stroje	406
217. Spotřeba páry	407
218. Ztráty stěnou	408
219. Ztráta neúplnou expanzí	410
220. Ztráty škrcením	411
221. Ztráty škodným prostorem	412
222. Vliv teploty vstupní páry na termickou účinnost při $p_1 = \text{konst}$	413
223. Vliv tlaku vstupní páry při $T_1 = \text{konst}$ a $p_2 = \text{konst}$	414
224. Vliv konečného tlaku expanze při stejném počátečním stavu vstupní páry	414
225. Carnotův parní oběh	416
226. Carnotizace Clausiova-Rankinova oběhu	417

Chladicí zařízení

227. Princip chlazení	419
228. Kompresorové chladicí zařízení	420
229. Tepelná bilance chladicího oběhu	421
230. Efekt chladicího oběhu	421

VIII. TERMODYNAMIKA PROUDÍCÍCH PLYNŮ A PAR

231. Termodynamický stav klidného plynu	423
232. Termodynamický stav proudícího plynu	423
233. Definice tekutiny a vzdušiny	424
234. Stlačitelné a nestlačitelné tekutiny	424
235. Idealizace proudící látky	425
236. Jednorozměrné proudění	425
237. Laminární a turbulentní proudění	426
238. Proudění stacionární a nestacionární	427
239. Proudění adiabatické a izoentropické	428
240. Proudění se spojitou a nespojitou změnou stavu	428
241. Rychlost zvuku. Machovo číslo	428
242. Zákon o zachování hmoty. Rovnice kontinuity	431
243. Zákon o zachování energie. Základní pohybová rovnice	433
244. Zákon o zachování energie. Bernoulliho rovnice	434
245. Expanze plynu při proudění dýzou a otvorem	437
246. Ztráta odporu a ztráta kinetické energie	441
247. Izoentropické proudění	442
248. Závislost kritických veličin na parametrech klidového stavu	447
249. Stav při expanzi do vakua	451
250. Výpočet rychlosti z daného poměru tlaků p/p_0	452
251. Výpočet poměru průřezů F/F^* jako funkce M a M^*	452
252. Váhové množství plynu vytékající dýzou	454
253. Výtok otvorem ve stěně	459
254. Rázová komprese	461
255. Kritické veličiny při kompresní vlně	465
256. Příčiny změny stavu proudu	470
257. Tvar dýzy	472
258. Kritický průřez	475
259. Výpočet Lavalovy dýzy pomocí $i-s$ diagramu	478
260. Vliv protitlaku na proudění zúženou dýzou	480
261. Vliv protitlaku u Lavalovy dýzy	482
262. Výtok proudu s třením	484

IX. EXERGIE

263. Tepelné ztráty	487
264. Termická účinnost a využití energie	488
265. Historie pojmu exergie	489
266. Stavová veličina exergie	489
267. Exergie a teplota okolí	495
268. Entropie a exergie	496
269. Exergetická účinnost	496

270. Stupeň dokonalosti. Úhrnná účinnost	497
271. Exergie v $i-x$ diagramu	499
<i>Literatura</i>	501
<i>Tabulky</i>	503
<i>Júzovy termodynamické tabulky vody a vodní páry</i>	529
<i>Rejstřík</i>	555